

С. Левченко.

ФРАГМЕНТИ

Визвольної боротьби.

КРУТИ. ЖИВ.

ПОЛКОВНИК БОГУН.

ОСТАННІ ДНІ.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ - АРХІВ, Ім.

Харків.

Головн. Інвентар

21940

Присвячую Тим, що
боролися
упали й
боряться
За Велич Україн-
ської Держави.

I. КРУТИ.
(1917 - 1918)

II. МІВ.
(1917 - 1919)

III. ПОЛКОВНИК ІВАН БОГУН.
(1648)

IV. ОСТАННІЙ АКТ.
(1709)

Крути.

Тепер, коли по визвольних змаганнях 1917-20 рр. минуло більш як чверть сторіччя, епізоди боротьби за волю і Державність перетворились в легенду. Такою легендою є й бій під Крутами. Легендою, яку рік-річно згадується по всіх осередках українського життя. А як повстане Українська Держава - стане цей епізод легендою всього українського народу. Про бій під Крутами пишеться різно, а часом так, що порушується історична вже дійсність. Де які автори рефератів на крутянських академіях подають тільки триста студентів-борців на зразок трьох сотень легендарних спартанців, що заступили зі своїм царем Леонідом у вузьких проходах скалистих Тернопілів дорогу нечисленим ордам персів, прийняли на себе грізний удар і стримували ворога аж доти, доки не підійшло все грецьке військо... Більшість з них упала, але своїм чином вони допомогли перемогти ворога.

Українська природа не наділила на жаль Україну Тернопілами. Українські воїни, що вийшли боронити свою батьківщину, мусили відбивати ворожий удар на розлогих українських степах. Але вони відважились на чин може навіть більший, як легендарні спартанці. Ці останні знали, що, коли вони загородять своїми грудьми гірські проємки, ворог до батьківщини інших доріг немає. Як також знали,

що за їхніми плечима збираються на гвалт збройні сили цілої Спарти і що треба тільки виграти час, щоб виграти й перемогу. Українські спартанці а ні того, а ні другого не мали. Навколо були розлогі багаті Українські ниви, по яких ішов переможцем віковичний ворог.

За ними був несвідомий роз'агітований, майже байдужий до боротьби нарід, що нерозумів ситуації катастрофи, яка над ним заисала. Помочи українські спартанці майже не сподівались. Але... "Контра спем-Сперо" - вони дійшли на зустріч, хоч на певну смерть... Двіста літ, як ворог переміг українську збройну силу, знищив Україну, як самостійну Державу, побідний козацький нарід повернув на мільйони рабів і пасинків чужого "атечества", на знаряддя і гній своєї величчї і могутності. Зброя українська згнила. Дух упав. Нарід перестав існувати, як нарід, під тягарем царської імперії де "від молдаванина до фіна - на всіх язиках - все мовчить..." як сказав, знищений тою ж дикуо силою, український пророк Т.Шевченко.

І от... хтось же мусив зірвати іржу з тої переможеної зброї!.. Хтось мусив освятити офірним чином зріз воскресіння! Хтось мусив порватись до з'удару, щоб минуле стало сучасним... Щоб мїт став дійсністю!.. Щоб вернути легенду боротьби за Волю і Державність!..

І це зробили як раз українські спартанці! Вони не перемогли, як їхні побратими зі Спарти, але створили легенду боротьби, що провідною зорею присвячувала в визвольних змаганнях і, як втілений

конкретний ідеал стоїть тепер перед новими українськими поколіннями. У цьому й значення легенди Крутів...

Поробіг подій був такий. "Центральна Рада", перший український уряд України не творив українських бойових формацій, а навпаки демобілізував бунші царські регулярні частини, таке українізовані, які боронили підступ до Києва з боку фронту. (напр. І-ий український корпус). Тому, мовляв, що соціалістичний український уряд ні з ким воювати не хоче...

Це була страшна помилка, за яку внаслідок прийшла розплата. Нова Росія об'явила війну, а військ у "Ц.Ради" не було. Край був безборонний. На гвалт творені відділи, як і відділи "вільного козацтва", не змогли ставити довгий опір північному ворогові, який у бій кинув свої частини з буншого фронту. Так і наскоро сформований студенський курінь теж було кинуте для оборони столиці. На зус тріч верхові виїхало пснад триста студентів і учнів різних шкіл, з ними ж відділ вільного козацтва й сотня юнацької школи. Усього - до 600 багнетів.

Під Крутами прийшло до з'удару. З бокугорога наступали - кілька полків піхоти, кілька курінів матросів, кілька гармат... Всього і кількості до 3000 багнетів. Перед боєм команда українська зробила дуже велику помилку, пропустивши через фронт потяг демобілізованих з фронту солдатів. Ворог з цього зкористав, бо вмідлю пропагандою перетягнув на свій бік ще й частину фронтовиків. Перевага була на боці ворога - й

чисельна й технічна... До цього ще треба додати, що тоді коли сили ворога складались г. більшої з фронтівиків, з боку українців багатько юнаків ледве чи зміли гаразд штуки стріляння як і тактики бою. Однак національна свідомість, розуміння конечности боротьби - не дали юнацтву заломитись у першій же з'ударі. Ворогові не легко далась перемога!.. Катастрофа прийшла аж тоді, коли кулемети, що стримували наступ ворога по залізниці були розбиті гранатою, а команда перебита. Тоді город прорвався на тили й захопив станцію Крути.

Український ешелон з базою набоїв змушений був відійти за кілька кілометрів в тил. Коли фронт було перервано, частина вояків з боем пробилась і дістала ешелон. Частина ж знов юнаків-студентів, незнаючи ситуації, відходила з боем на станцію, де впала в руки ворога. Юнаки, бачучи загибель, дорого продавали своє життя й були всі помордовані в звірячий спосіб... Цей спосіб мордування безборонних ворог примінив пізніше, коли після двохтижневих боїв за Київ, він опанував столицю. Так ставсь епізод Крутів. Усе, що описане в "Фрагментах" - Крутів - є реальна дійсність від початку - до кінця. Тим яскравіше, тим ментальніше перед нами легендарний чин юнаків - крутянців. Відношення загалу: робітників, селян, інтелігенції байдуже, або вороже. Вони це знають! Вони свідомі своєї самоти. Але переводять до кінця свій чин, як лицарі абсурду...

Автор.

Легенда

Там, де Київ в горах
Спить над лоном Дніпра,
Де могила прадавня Аскольда -
над Славутою спить
Краю рідного цвіт -
Злотоверхого лицарі горді!

Як замучив їх кат -
Принесли на руках
Матері закривавлене тіло...
А тому, що півнати
Не могла жадна мати -
Іх разом у могилу зложили.

Як ховали вони -
Бідні нені синів -
Кривавиці взяли по шматочку.
Щоб святая земля
Іх д'себе прийняла
Загорнули у чисту сорочку...

Бо як підуть на суд -
Сорочки понесуть
Матері ті до Бога, як скаргу,
Щоб Володар Світів
Покарав ворогів
За їх чин віковичним летаргом...

Як останній акорд
І на пострах для горд -
Стріли лунами впали в долину....

Над Дніпром вони сплять
І про волю там снять -
Поклоніться їм діти України!....

Над Києвом сміється сонце
І блакитно-жовті прапори....
Невже це так? Невже не сон це?
Не злуда фантастичних мрій?...

Ні, це не сон! На поклик - Слава -
Марші побідні загули,
Що в бій вели десь на Полтаву
За волю Рідної землі.

Що Дорошенкові згучали
У герцю слави і війни;
А потім лицаря прощали
В останний раз в Чигирині.

І йдуть софіївським майданом
Ідуть-сотні...сотні...сотні...
Під берлом гетьманським Богдана,
Що рве на воронім коні.

.....

Над Київом весна співає
(Весни такої ж не було)
Ще революція квітчає
і Злотсверхий і Дніпро...

.....
Кайдани впали, встала Воля,
І усміх братній у; людей.
— Христос воскрес! — зізучить навколо.
Йде світлий Воскресіння День...

.....
Отцвіли революції квіти...
Непомітно якось отцвіли...
Людська весна зробилася літом —
Щоб і осени бурі прийшли.

.....
Люди-діти! Химерні діти!
Подавай рай земний ім нараз...
Революції османились квіти —
І прийшли божевілля і сказ...

.....
— Давай сюди-горілки й грошей!
Хай революція живе!..
Давай, що в кого є хороше!..
Було твоє — буде моє! —

.....
— Земля!.. Бери, кому охота!
Робітникамі — всенький світ! —
І скрізь розсипалась голота...
І Україна вже горить.

Над Києвом сміється сонце -
Хрещатиком - український спів...
Ідуть України оборонці.
В багнетах - помсти гнів!

Ідуть софіївським майданом.
Нема полків... Порожній він.
Лиш гетьман проклятим тітаном
Один спокутує свій чин...

Коли б то міг залізний лицар
Вернути знову до життя -
Він війська б кинув блискавиці
И неволі пута б перетяв!..

.....
Ідуть, ідуть... Мадю для них не треба!
Тремтінь не знає серце молоде.
Ім сонця, Сонця тільки з неба --
І хай буде залізний день!

П і с н я .

Ми ідем, щоб вирвати Україну
Із ворожих, із катівських рук...
Може в бою ми невівному загинем.
Може очі наші виість крук...

Може всі ми, як один полягем
За наш рідний край у боротьбі -
Та цей чин нащадкам перекаже...
За Україну йшли вони у бій!..

Зірвалась пісня, наче птиця.
І б'є напруженим крилом...
Які ж натхненні, горді лиця!
І крок залізний - на пролом!

Блищить в січневім сонці криця
І сонця кидає до ніг...
Хрустить попід ногами сніг...
Які натхненні, горді лиця!

Ой, вже завіє сніговиця -
Зійшлися хмари над Дніпром.
Та що... натхненні, горді лиця!
І крок залізний - на пролом!

.....

Так ідуть юнаки рій за роєм,
А по переду - юначок рій...
України лицарі - герої -
+) Леоніда б вам в провадирі!

Ідуть, ідуть... Жалю для них не треба!
Тремтінь незнає серце молоде.
Ім - сонця! сонця - тільки з неба!
І хай буде залізний день!

Так, ідуть вони... Ідуть врни вулицями.
Так із піснею - птицею йдуть...
Скрізь за брамами - проголоть тулиться.
І гадюкою - ненависть - лють.

+) (Грецький цар Леонід при Термопілах..)

Скрізь Антихристом злоба посіяна
З поза брамів лютує й сичить.
Сонмом демонів в душі навіяна—
На кривавий чекає лиш чин...

—Ми ідем, щоб вирвати Україну.
Із ворожих, із катівських рук...
Може в бою ми нерівному загинем:::
Може очі наші виість крук. —

.....

Стоять, лущиннями плюють
Отпугнені з фронтів "салдати".
Та "материним", як загнуть:
—У Бога, у Христа, у матір...

.....

—Диви! — Ще хочуть воювать!
—Ще й за якусь там Україну!
—Рушниці б треба відібрать...
—Та й постріляти всіх під тином!.. —

.....

У фабрики — робітники
Мітинг зібрали і страйкують.
—Смотри! Українські козаки!..
—Десь проти наших манірують... —

.....

І полетів у слід проклін,
Що передать немає слова.
—Постій Петлюра, с.... син!
—Прийдуть ось наші з Муравйовим!.. —

-Може всі ми, як один полтавчан,
За наш рідний край у боротьбі!
Та, цей чин нащадкам перекаже:
За Вкруїну йшли вони у бій...

На зустріч цілий гурт дядьків.
(Везуть карбованці з торгів...)
Ха-ха-ха-ха... хи-хи-хи-хи ...
Веселі кожухи й свитки!

-Дивись...Вкраїнські козаки... -
І враз, роз'явилися дядьки.
-Дурні! - за "Раду" битись йдуть! -
-Боки десь добре їм намнуть!..

...Ха-ха-ха-ха... Хи-хи-хи-хи...
Веселі кожухи й свитки!

Продали сало, самогін
І сміх летить зі всіх сторін.
Та й ще підвипили сватки...

-Ану, дивись сюди Дмитро...
-Яке я виміняв футро.
-Хоч золотий дзигар в замін?
І чутно їх за пару гін.

-Назвав Абрам...(він не брешить!)
-Вже наші йдуть: Товариші...
-І землю будуть роздавать...
-На душу моргів з двадцять п'ять!...

І цілий ярмарок загув:
-Оце б і я вже пана втнув!...
...Ха-ха-ха-ха... Хи-хи-хи-хи...
Веселі кожухи й свитки!...

Баби лише сваряться ззаду...
-Та поцілуй свою "Центральну Раду"!...

.....
Ідуть... ідуть. Жалю для них не треба!
Тремтінь не знає серце молоде.
Ім - сонця, сонця тільки з неба!
І хай буде залізний день!

Ідуть юнаки - рій за роєм,
А попереду юначок рій...
Українці, лицарі-герої,
Леоніда б вам в провадирі!

.....
І враз іззаду стрілами
Хтось в пітьмі попрошав...
Роскинутими крилами
Нараз наказ упав...

Сталевий крок напружений.
Вп'ялась в приклад рука.
-Виходьте ж осоружені
Назустріч козакам!...

Та впала мла над Київом.
І тиша залягла...
І ще орда Батиева
Під місто не прийшла....

А там вже сніговицями
Степовий рве простір...
Гей, вдарить блискавицями
Причаєний упир....

І сел і міст руїнами
Повзатиме в крові...
І над цілою Україною
Внесе пекельний вир....

.....
Як підійшли вони до "Ради"
І стали у ряді бойовім -
Які ж - назустріч ім промови!
Які ж - заучені тиради!...

Хоча б бодай єдине слово
Про велич нації й держави.
Лиш про партійні догми мова...
І соціалізму - гей - слава!...

.....
Ні, не порожних слів буденних
Ті, що до бою йшли - чекали.
Крилатих образів огненних
Серця юнацькі бажали.

Здобуть Державу! Волю! Право!
І осягнуть величні мети...
На розказ-видобуте "Слава" -
Зависло на сталіних багнетах...

.....

І пішли юнаки - рій за роєм,
А попереду-юначок рій...
України - лицарі, герої,
Леоніда б вам в провадирі!

II.

...На північ в'ється т'ор...
Чорніє як потвор...

Над річкою закутою
Засніжене село.
Ген, раптом ожило -
Село в степу під крутами:

Тополі - парубки!
Дівчаток - квітники!

І вирвалось ні одному
Із серця красних слів...
-А може ви голодніі -
Питають козаків.

І браз із паляницями
Млинці і пампушки...
-Хай Бог оддасть сторицею!...-
Голодні юнаки.

Господарі з'зираються
-Навіщо і куди? -
-Вам на війну збирається? -
-Дурні ви, й молоді! -

-Оттак би вам сорочину
-Тай всипать канчуків!...
А хлопці оторочили
Й кепкують з козаків.

.....
Ідуть в снігах дорогою...
Впав сумнів - чорний птах.
Із жалем, із тривогою.
Чи ж не останній шлях?

.....
Як вийшли ж в поле за село
Гей, ісі дороги занесло...
Чи ж не зблудив той, що веде...
Гей, де ви, осоружні, де?
Шукаєм вас, на вас ідем.

Для кого ж серце крається?
Як згіритись й кому?
-Степи лише безкрайні,
Неначе хінський мур...

Зірбалась пісня граз, росте
П'є весні пісню спраглий степ.
-Шукаєм вас! На вас ідем! -
Гей, хлопці. Іде залізний день!..

.....

Чорна ніч на снігу білому.
Роспростерлась чорна ніч.
Поміж сніжними могилами
Залагла нобітня "Січ".

Сніг пухкий все стелиться
Зірветься метелиця...

Очі в даль вп'ялись з рушницею
Хто там? Хто такий?
Трах-тах-тах. Понесло залізницею.
Десь, неначе бовчий вий...

.....

Варта скрізь стоїть застадами
Ось вже горог... Тут!
Чи то може вихор травами?
Не засни котрий!.. Вартуй!..

Очі в даль вп'ялись з рушницею
Хто там? Хто такий?
Трах-тах-тах понесло залізницею.
Десь, неначе бовчий вий...

.....

Ранок повзає зегонами...
Вітер - білий конь!
Ген, за лісом... Ідуть колонами...
Кулемет!.. Вогонь!..

Там підкрадся ворог по ночі
Трах-тах-тах...та...та...
І біжить з села до помочи
По чоті чота.

Сонце бавиться багнетами
Луни будять бір...
Розпочавсь в селі під Крутами
Ще від ранку бій...

Сніг пухкий все стелиться -
Біла хоругва!
Вогнева метелиця
П'є юнацьку кров...

.....

Вже упав, що йшов під прапором -
Білий, як той сніг.
І цвінуть маки і папороть -
У юнацьких ніг ...

Вже юначок двох стратогано -
Занесли в село.
І лишили непохованих -
Спішно в бій було...

Сніг пухкий все стелиться -
Біла хоругва!
Вогнева метелиця
П'є юнацьку кров...

Хутори горять... Хати за хатами...
(Хто живий - на село побікав).
Як підкошений гранатами
На загонах вечір синій глар.

.....

Знову ніч на снігу білому...
Роспростерлась чорна ніч.
Поміж сніжними могилами
Ослабіла наша "Січ".

Очі в даль вп'ялись з рушницею.
Відізвись ти! Хто такий?..
Трах-тах-тах... Понесло залізницею
Десь немов, як дорчий вий...

.....

Хати останні догоріли...
Нема сліду від хуторів...
У серце - сумнів загостив.
Що ж Київ? Де ж ті свіжі сили?..

Під Крутами в селі світили...
Селяни самогонку пили...
Хто плає за день похоронили...
Зі снігу-братські могили...

Варта чуйна - скрізь заставами.
Ось вже порог - тут!..
Чи то може вихор трагедії?
Не засни котрий! Вартуй!..

Тарах-тарах!... Кого ще зног забили?
Під Крутами всю ніч стітали:
Селяни самогонку пили...
Забути г. Кітї не сміли -
Прийдуть наперно стїжкі сили!...

.....

А ранком раптом окружили...
Десь кулі ззаду засистіли...
Січуть... Не дай Господь!

-Відходь! Відходь!...-
Піднягсь і спаг... Забили...

Прапор подертий хтось ізніс.
-Браття. За слагу України!...
З боем продерлась частина
І захопає її ліс...

.....

Виползли сіріі гади:
Б'ють без жалю, без пощади...
Півночи п'яні номади! -

Багнетом б'ють у вічи в груди...
(Пекельні демони - не люди...)
Скрізь кров... Скрізь зойки... Буде! Буде!
Багнетом б'ють у вічи в груди...

.....

Зі сел збігалися селяни.
Жінки заводили...Ридали...
Прокльоном ката проклинали...
В снігу замучених ховали...

А над рано -
На ту святу, невинну кров -
Упала сніжна,
Білосніжна -
Небесна, ясна хоругов!...

.....

Гимн Крутян.

В могилах темних сплять на віки
Герої Крутів - лицарі!
За чин офірний ваш великий,-
Уклін вам браття до землі!

Степи шумлять... В хвилях грізних Славута.
Нарід весь за Волю встав ...
Пісню побідну про велетнів чути -
З нами вони в рокоті слав!...

І хоч упали в перемозі -
У сяйві слави стали нам.
Ось вже тремтять майбутні грози...
Гей, бити бою перунам!..

Благословила синів своїх мати
Йти і змагатись за Волю Землі...
А понад ними когорта крилата
Й Архистратиг на їх чолі...

Ваш стяг не впав -
Нарід підняв
І вкрив в борні -
В міліони слав!...

- o o o -

"К и ї в".

"Крути" - це є початок визвольної боротьби українського народу за самостійне державне життя, початок, свідками якого багатько з нас ще було в добі по першій світовій війні.

"Київ" - це фрагменти з дальшої боротьби українського народу, що вже повстав по 200 роках неволі, що вже скинув зі себе ярмо й узявсь за зброю й усвідомив собі своє окреме, своє горде "Я".

Тим освідомленням, не можемо сказати загалу, а тільки кращих - еліти народу - є дальша боротьба за свою столицю, - Золотоверхий Київ... цій дальшій боротьбі епізод Крутів світив, як негасимий вогонь легендарних титанів... По "Крутах" ворог мобілізувавши свої сили, кинув 10 - 12 тисяч багнетів під команду б. царського старшини Муравйова в наступ на Київ, встоможений міцною - легкою й тяжкою гарматою...

І от майже півмільйонна на цей час українська столиця протиставила в цей скрутний - "бути, чи не бути" - час, усього... 3000 українських старшин і козаків така до правди смішна відсотково кількість збройної сили, що виставив Київ для своєї оборони. Але на жаль було так! Місто, з'російщене за 200 років не могло інакше відгукнутись. Але ці 3000 - це був ідейний елемент, ідейна українська молодь, яку вело таке ж ідейне українське старшинство, ветерани б. російських фронтів. І не дивлячись на

таку страшну чисельну й технічну перевагу ворога, на саботаж і кпини чужих і зросійщених своїх "малоросів", не дивлячись на повстання в середині міста збольшевичених елементів, що захопили фортецю Київа - арсенал, ця горстка "лицарів абсурду" - на перекір кпинам і глуму, на перекір неможливному, по львиному, по лицарськи, по козацьки доказує і ворогам і всьому світові - що "Ще не вмерла Україна"... Як фрагменти "Крути", так і "Київ" - це є дійсна хоч часами може й фантастична, - але реальна дійсність. Як бої на вулицях, як рятунок, що приніс у свій час бравуровий наступ "Козу" С. Петлюри, як перемога і епізод під арсеналом....

Так, це все було. Авторіві прийшлося особисто брати участь в боротьбі на вулицях столиці в ті незабутні дні....

... Все гине... "але слава не поляже!"

А в т о р.

Київ.

Щумить, гудить рокутий Київ,
Йде на Софіївський майдан.
Де марити про злуку кинув
З Москвою велетень - Богдан.

Ідуть як мур... Шумлять прапори,
Сто тисяч відбиває, такт...
- Умрем за Волю! - зір говорить,
А серце присягає: "так"!

- Гей, там на горі, "Ще не вмерла..."
І гимни Волі і пісні.
Звітчає статъ гетьманську з берлом
І хрести Софії срібний сніг.

І скільки де сягає око -
Майдан скрізь натовп охопив
І тиша залягла глибока
Під маєстат огненних слів;

"Вкраїна вільна, незалежна -
"Сама собі вже суверен!..."
Щумів навколо степ безмежний
І "слава", "слава", як рефрен....

Читав старий Грушевський гордо
Величний гимн - універсал.
Над Києвом дзвенів акордів
Небесних, недосяжних шаль....

І проникає в душі глибини
Й палив пробуджені серця...
Та воскресла Україна
Й живий відроджувався з мерця...

Дививсь задумано Петлюра
На марш українських полків
І кидав в натовпи, як бурі -
Промови - подихи палкі...

Чи ж на Софіївськiм майдані
Собі міг уявити він;
Що Україна не повстане
Й піде на марно гордий чин!..

Що розіллуться крові ріки,
Що знов кайдани упадуть...
Й новітнім гуннам, ордам диким -
В ясир Вкраїну віддадуть...

Що сам він на паризькiм бруку
Безславно жертвою паде
Й на вигнання, на довгі муки
Народ України піде...

.....

Збудивсь Дніпро, збудились гори
Раділи в районах киян.
З майдану розливався, як море -
Народ не раб уже, а пан...

Ой не довго ж прапори шуміли!
Ой, не довго зривались пісні!...
Буревії з Москви налетіли -
І без просвітку чорні дні.

Поповзли з ними люті гади
Провокацій, обмани, брехні,
А за ними степами - номади,
Наче хмари лихі сарани...

Вже брат братові - годі коритись
Всюди розбрат і зрада ячать -
Ідуть одні проти ворога битись,
Другі йдуть ворогам помагати...

Брат один за ідею України
Молоде життя віддає;
Другий марно обдурений гине,
Свою долю катам продає.

Пошто впали кайдани рокуті?
Сяв розкішний Відродження день?..
Схаменітсья! Кривавлятьсья Круті!..
І на Київ Антихрист іде!

.....
Ідуть, ремигають воли за волами,
Везуть вони труни, труни за трунами
В червону китайку козацьку повиті,
А в трунах - юнацтво - України, діти!...

Ідуть, ремигають боли за болами,
Везуть вони труни, труни за трунами,
В червону китайку козацьку повиті,
А в трунах юнацтво-України - діти!...

Ідуть ремигають, боли за болами...
Ридають мами неутішні з батьками.
За трунами крочить воляцтво рядами
І помсти присягу шепочуть устами...

І грають в останнє марші боеві -
Проводить синів своїх - лицарів Київ.
Тих лицарів гордих, спартанців з під Крутів -
Проводить, щоб чин їх віки не забути... -

А вколо-ворожі, збайдужнілі люди
-Однаково - буде свій край, чи не буде...
Однаково! Згинула прадідів слава!
І що їм могутність! І що їм держава!...

Порожня балачка, пуста веремійка...
-Еге, за царя чвертка солі - копійка! -
-Чи ці, чи он ті, так все рівно не буде!...-
Навколо ворожі, збайдужнілі люди!..

Ідуть ремигають боли за болами...
Везуть вони труни, труни за трунами
В червону китайку козацьку повиті.
А в трунах юнацтво - України діти...
.....

А хідниками — парочки
Регочуться — сміються...
І "ванічки" і "варочки":
— Хай з руськими не б'ються!... —

І скрізь дзвенять острогами
Зняли тільки погони.
Для них пересторогою —
Не будуть забобони...

.....

— Ви серіо чи по українському?..
— Не розберу по вашій "пиці"...
— І хто ж в вас рівний Беретинському?..
— Шевченко все ж таки... мазниця!... —

Ха-ха-ха-ха!.. Це чудернацько!
— Мордопис... самопер... попер...
— Не мова — це жаргон хахлацький!... —
Регочуть пані й офіцер..

— Гей, на пузяку залізкою!..
— Ха-ха-ха-ха!.. Це ж впрост-шедевр!..
Вороння налетіло й крякає.
А за Дніпром вже десь гуде....

А над Дніпром збудилась Нація
І відізвалась скитів крізь...
Блукайте ж в блудах і простраці —
В нас жовто-синя хоругва!

Ота сама!... Ота - з знебагою
Росп'ята "Матрею й Петром"
За нею йдуть борці: батагою
Нестримно, буйно, на пролом...

А ви повзаєте каліками...
Світ сонця бачити не дам
Сліпцями януса друликими
Служити вік чужим богам!...

.....

Перебуличками, гулицями
Якісь постаті таємні
По під брамами туляться,
Хоч на дворі ще темно...

Передранкоу тишу збуджено -
Тремтить місто кулеметно...
Сніжний килим в кров забруджено
Кулі сиплють з смертним сисстом:::

Чи бандіти ви, чи злодії ти?
Чи бійцї фанатики й морду?
Чи нападки тільки Андрієги?
Чи Батия дикі горди?...

.....

-...Ти хто, студент?.. Сюди дагай
-Годинник, гроши...утікай!..
-А...Одідер?.. Ну, покажись!..
-Таррах!.. -і вже в крові лежить.

.....

Із глумом бруком ростягають...
Їзв'яхи і пагони забирають...
Знайшли старого генерала -
В каналізацію запхали...

Десь українця запопали -
Замордували, порубали...

.....
Та налетіли козаки,
Як наглий бурей який...
"Крѣтаві спрадили бенкети!
Того ж, що ісіх із кулемету
З дахіг торощив - на стовпі
У низ повісили за ноги -
Пересторогою зловрогій
Угомонітєся щоб упир...

Пішли. За ними впала тиша...
Метелиця мерця колише...
Застрашені вилазять люде...
-Ой, що ж то буде?..
...Що ж то буде?..

.....
..."Три" і "п'ять" - приціл не злий!
-Бий по Києву, вали!..
І гармати заревли...

Чи в палац, чи в бідну хату -
Тррах-тррах... Там батько й мати
Там - знов діточки лягли...
-Бий по Києву, вали!..-

І день і ніч ревуть гармати.
По хліб не можна вийти з хати.
Послала мати хліб купити.
Не буде їсти - он лежить.

Із хлібом, у руці дитина
В снігу прострілена, навznak,
Немов у полі дикий мак...
(....-Як гордо це згучить: людина!...-)

У брамі замітальщик став.
І раптом впав і захарчав...

.....

Ось чергу хлібну смертний свист
Немов траву скопив косою...
Упився кров'ю вщерть людською
Діявол, чи лише садист?...

.....

Люде ж, рятуйте людей!..
Стогін... Роспука... проклін...
Про 'бі! рятунку!.. Ось він!..
На перехресті став віз...
Прапор з червоним хрестом!

Взнесла сестрице... Сй, злізь!..
-Враз кулемет покотив...-
Вскинула руки хрестом
Й прапор чоло їй накрий
Мертве... роздертим хрестом...

.....

Горить. Димами вкрилось місто...
Вогнів пекельнее намисто...
І напад на нас з злісним свистом
Разом гранатів двіста - триста...

"Три" і "п'ять" - приціл не злий!
- По буржуях бий, вали...

.....

Й заволоділи цілим містом,
Содомам містом і Гоморр...
Вогнів пекельнее намисто
І злоби й ненависти морд...

.....

...Вужчає, вужчає коло...
Мало вже, мало борців...
Марна їх, марна їх доля -
Згинуть на вулиці цій...

Рвуться гранатів каскади,
Пулі свистять звідусіль...
Ось залягли коло "ради"
Рештками сил.

.....

Що ж це?.. Оманитися в уяві?..
Десь чуто бій, багнетний бій...
Гремить десь переможне: "Слава", -
І хижі спалахи юрби...

Враз кулі синять перестали...
- Надія, хлопці, будем жити! -

У вулиці, як снігом воєнали.
Тілами ворога умить....

З гори броньовики котили
И отвори скалили гармат...
Камінням бруку гуркотіли
І закривалися в димах....

По під розбитими домами
Патрулів кроки сторонки.
Побито ворога, шапками
Вітають болю козани....

Ідуть поранені, кріваві...
Ще и бою не остигнув пал.
Ще не один за Волю й славу
Впаде, як не один вже вмає....

Полерету в шинелі сірій
У сивій шапці січовій -
Як журавлів проведуть в вирій,
Отаман йде ще молодий.

Біде свій кін, веде вбратурі -
За бок, переможний бій -
Где стояв Погюра
І "слава" - признання крби...

Ішли поранені, криваві:
Ще й бою не остигнув пал
Ішли шляхом терпінь і слави.
Ішли здобути арсенал...+)

.....

Дзвонить в ярах кулеметною грою
Лунами ходить Дніпровою млою,
Поклик несеться - до бою, до бою!..
Перебігає там лава по лаві;

Квітнуть на снігу скрізь квіти криваві...
І покотилась, погрозою; "Слава"...
Враз перестали гарчати кулемети..
Вдарили, блиснули сталлю багнети...

.....

-Піддайсь!.. - Німа залізна брама.
Німий від трупів рів і гал...
Останній акт доходить драми
Німий од жаху арсенал.

На браму навели гармату...
Земля...Залізо...Чорний дим...
-Хай кару понесуть прокляті!
-Живим не вийде ні один!.. -

.....

Повзуть в крові робітники:
-Даруйте, браття, нам життя!.. -
-Запізно ваше каяття!..
Стоять як присуд козаки.

+) Фортеця міста, буд.гетьманом Ів.Мазепою.

І підіймають до плеча
Рушниць наїжений отвор,
І кулю вже замкнув затвор...
А ті благають і кричать.

Петлюра вийшов із рядів...
— Життя дарую Вам!.. Ідіть!..
— Життя — Україні, не мені,
Бо Ви також її сини!...

.....
Плакали, повзали...
Руки цілували...;
Присягали...
І поплелись розбитим бруком...
Може й не знали
Зачо умірали...

.....
Над Дніпром кружляли,
Надлітали зграї круків...

.....
+) Волох рябий і червоний підбиг...
— Хто ж-то заплатить за тих, що упали?...
Хмарою мовчки козачтво стояло
І череснів під ногами їх сніг.

— Моли ж так — і мені відійти геть дозволь...
Кинув об землю набитий пістоль.
... Іх обдурили! Чи ж можна сліпців винувати?
Вдарився, димом чокрила вояцтво граната...

+) Курінний коша.

-Помста на тих, що нам Волю украли!...
В заграві руки на згоду подали.

.....

"Три" і "п'ять" - приціл не злий!..
-Бий по Києву, бали!.. -
І знов гармати заревли...

.....

І дикі горди Муравйова
Плюндрують Київ, як Батий...
Кров плине вулицями зносу,
Горять палаци і хати...

Києнь...Змагатись більшою силою!..
Змив обронців дикий гал...
Здали Аскольдову могилу (+)
Здали здобутти арсенал...

.....

Там кожний ступінь кров'ю злитий
Від Лаври й де стоїть Богдан...
Київ там бій несамолюбий -
Платили ворогів даць.

Чорніє ніч. Горять заграви.
Свій переможць означає крок...
Насильство, мори - без угаду
І плач збожедених жінок...

+) На Аскольдовій могилі були поховані
лидарі Крутії.

А там, де шлях простує з міста
Й поєзє в лісній гушавині -
Відходило лиш може з триста -
на захід в тиші мовчазній...

Провадив їх Петлюра й Волох
А решта - в місті полягла...
Світив їм довго, довго сполох
Десь од села і до села.

На Захід перший шлях стелився.
На Захід десь далеко біг...
Ой, вкрився, ще не раз він вкрився
Тілами лицарів - борців...

І ним в останнє відступали +)
На вигнання, на чужини.
Й ліси мовчали та хогали,
Легенди слави і війни...

Колись майбутнім поколінням
Вони легенду віддадуть.
У день великий Воскресіння,
Як сурми д'бсю поведуть...

Й прогомонять у Вічнім Місті
Слова, які здійснив Богдан,
Слова залізні і вогнисті,
Що чув Софієвський майдан:

-Вкраїна вільна, незалежна -
Сама собі вже суверен!...-
І зашумить скризь степ безмежний...
І "Слава", "Слава", як рефрен.

+) 1920-ий рік.

Полковник Іван Богун.

Полковник Іван Богун, хіба одна з найяскравіших постатей нашого славно-го історичного минулого. Це лицар без сказу! Це один з кращих синів України! Один з найкращих оборонців "привілеїв і польностей" козацьких! А до того один з тих напівлегендарних помічників великого Гетьмана Богдана Хмельницького, при помочі яких він визволив Україну від польського ярма і зміг створити Українську Державу. Московське царство в цій добі тільки що почало себе проявляти. Натомість "Річ Посполита Польська" — це був один з монолітів тодішньої Європи, з якою рахувався тодішній світ і це, що Гетьманові зда-лось — полатити цю потугу майже на колі-на тим самим підняти стіснену ім Українську Державу на неймірну тисочінь. Цим тільки й пояснити, що від Швеції починаючи й кінчаючи Туреччиною — все шукало приязні й дипломатичного зв'язку з великим Гетьманом. Але він — Гетьман зарядчував своєю великістю і тим, стосім найблищим побратимам, один з перших серед яких був якраз полковник Іван Богун.

І даремно чула література наївно-но, щоб хіба понизити наш нарід, а возви-сити свій (дешевий спосіб!) постать Богуна спеціально фалобує...

Так відомий польський письменник Г. Сенкевич в своїй повісті — трилогії "Огнем і мечем" виводить Богуна, як по-лудилого ватажка, що з кохання до кра-

суні — польки шаліє й топить свою жагу в "гожальце"... Богун, як і Хмельницький — сбое виховувалісь, як шляхтичі, при європейських дворах. Богун знав кілька мов.

І годі, знаючи Богуна, як запеклого українського патріота, годі навіть і думку припустити, щоб він у своїм легендарнім житті, присвяченім обороні Батьківщині, щоб він розкохався коли в доньці запеклих ворогів України. Але... переможець завше пише історію переможеного!... Для характеристики Івана Богуна згадаймо ще й те, що коли ґрунт захитавсь під ногами Великого Гетьмана і він змушений був піти на умову з московським царем (1654), полк. Іван Богун був одним з тих не багатьох, що вимовив послух Гетьманові й умови цієї не підписав, провидячи хіба наслідки, що фальшивий північний сусід не додержить умови й посегне на знищення прав вільного козацького народу... Початок повстання Б.Хмельницького був не певний. Польща перед тим кріваво здусила кілька повстань, задаючи українському козацтву страшних ударів. А тому, що осередком усіх повстань, спрямованих проти Польщі — все таки була українська волелюбива республіка "Запорозька Січ", Польща в степах над Дніпром станула твердо, збудувавши над козацьким порогом фортецю "Кодак". Побудував її військовий фахівець Боплян француз і рахувалась вона не до здобуття. Не взявши цієї твердині — фактично не можна було бути певним успіху повстання. І хто знає, якби небув узятий "Кодак", чи були б колись славні "мовті води". Однак цього одчайдушного чину dokonав Іван Богун. Темою фрагменту є ця подія.

Автор.

Полковник Іван Богун.

Лягла, китайкою покрила
Стені травнева тиха ніч.
Дніпрові рокочуть хвилі
Казки загублених сторіч.

Казки нові - це табір в полі,
Що з "Січи" вийшов на війну:
За правду! За козацьку волю,
За славу давню, голосну!

І табір спить - знемігсь в поході,
Лиш варта чуйна на конях.
На захід варта і на сході -
Щоб не підкраєся хитрий лях...

.....
Коло гетьманського намету
Вхід гострі шаблі беруть.
Там бажаться одвічні мети:
Вкраїні бути, чи не бути!

Хмельницький, Ганжа, Морозенко
Нечай, Богун і Джеджалій
Рішили: в похід завтра ранком! -
І смерть й перемогу присягли...

Богун - тодак узяти мусить,
Що лях нахабно збудував,
Що волю Запорозжя дусить,
Що край кайданами скував.

А Джоджалій їде на звади
Побунтувать рейстровиків.
І на коли не буде зради —
Побіда певна козаків...

Так раду радила старшина.
(А табір сном мертвецьким спав.)
Аж гетьман із килимів встав:
— В похід! А слава не загине! —

.....

І враз позбірано намети...
Скрізь — комашнею — козаки.
Як в журавлиному відлеті —
Щумлять, шикуються полки...

А гетьман гордо з старшиною
Із бунчуками проскакав.
Й на захід шаблею сталюю
Дорогу військовій вказав.

І покотилося степами:
— Миби наш гетьмане, живи! —
Полки зірватись за полками,
Немов нестримний буревій...

.....

Пів-тищі вершників з собою
Богун всього тільки забрав.
І рвуть на схід, морським прибоєм —
У морі степовому трав...

Араб баский і орібно — білий —
Між коней вершників один!
Богун — красунь одважний, смілий
Степів безмежних — гідний син!

І з ним пів — тищі ойчайдухів —
Всі запорожці, як один.
Отаман став. Завмерли рухи.
Навколо степ і далечинь.

І тільки там, де овид синій
З Дніпром блакитним обнялись —
На скелях зариси твердині
І башти рвуть небесну вись...

В уяві встав на грізних мурах
Кодак ... Та ж як його здобуть?
— Убою згинуть, чи в тортурах? —
Згадав: Чи бути, чи не бути!..

Але, де сила не pomoже —
Там розум буде понад все...
Ти бачиш правду нашу Боже!
Нас Божа Матінка спасе!..

— Гей, хлопці! Слухайте наказу!
— На день сховайсь в очерети!
— А ввечір всі на постріл разом.
— На поміч чим скоріше йти.

—П'ятьох з собою буду мати.
—За мене лишиться Нечай.
—Раз породила тільки мати...
—І або слава... або рай!..

На розказ розібрали в'юки,
Дістали польські шапки.
Бупани, контуші, шаблюки...
І зникли в тирсі козаки.

.....

Реве, неначе звір, неситий
Поріг Кодацький на Дніпрі.
Над ним туманами покрита,
Фортеця чаїться вгорі.

На баштах варта визирає.
Козацьких чи не видно лав.
Вже ворог знає... Добре знає...
Прокинувся степ! За волю встав!

.....

На степ спадає синій вечір—
З Дніпра летить прибож дзвін.
Музика, степу-лірник-тричі—
Взніс вгнісь молитву жайворін.

Під мурями, майнули тіні...
—Гей, гасло!.. Албо жуцай бронь!...—
Й мундєтів сотні дві з твердині
Готові враз одкрити огонь...

Але ж...+) "Гусарії" – прикмети.
 На віват "внеслились прапорці.)
 –То ж наші.... Гей, на Бога, рети!–
 В-хорунжого кашкет в руці.

–Слухай це!... Мне послала ксьонже.
 Коронний гетьман егомость...
 –Замном гусарії пулк донжи...
 –Здусіми Хмеля внет... Стзкросьць!..–

На віват одчинилась брама
 І падає в провалля міст...
 Враз постріл другий...Галас...гамір...
 І шабель гострий, смертний свист.

Упало слово: Зрада! Зрада!
 Жовніри звідусіль бігуть.
 Один по однім в брамі пада...
 –Чи ж можна форт, в шістьох здобуть? –

І роздає Богун удари
 Один кругом на всі боки.
 Один, а ворогів, як хмари...
 Упав...На трупи козаків...

.....
 Та степ вже ломить буревієм:
 Пів-тищі местників летить.
 Блищать шаблі вогнистим змієм.
 І падають крізь браму вмиль.

+?) "Гусарія" –гусарські полки–в тодішній
 польській армії.

Гей, мстить Нечай за смерть зухвалих.
Рубає, коле і стріля...
Падає ніч пожежи палом.
Дрижить од стогону земля...

Кодак узято. Ворог лютий
А ні один уже не жив...
Богун на мурі, ним здобуті,
Січковий прапор застромив.

А потім... льонти запалили
І від фортеці відійшли.
І затрясло... І заревіло...
Аж луни ген Дніпром пішли.

Нема нічого! Побороли!
Пішло туди, звідкіль прийшло.
-Нема кайданів! Воля! Воля!-
-З грудей козацьких загуло...

.....

Як ранок розпромінив трави -
На захід вершники ішли.
Богун провадив, хоч кривава
Була пов'язка на чолі...

Араб баский і сніжнобілий
Між коней вершників - один.
Богун - красунь одважний, смілий...
Степів безмежних - гідний син!

Берлін 1943 - 1945 Фюссен.

Останній Акт .

Умова, яку підписав в 1654 р. з одного боку Гетьман України Богдан Хмельницький, а з другого царь Олексій Московський, мала на меті не підданство і не "повернення" Малої Руси до Великої, як фальшують російські історики, цілком свідомо. Це був союз двох держав-військово оборонного характеру. Союз "рівного з рівним" (Україна мала своє військо, свої фінанси, право зносин з чужими державами і т.и.) Та Москва, користаючи з тодішнього по тяжких війнах з Польщею, ослаблення України, почала політику позбавлення України прав суверена Гетьман Богдан перед смертю вже носивсь зі заміром зірвання союзу.

За царя Петра залежність України від Москви вже цілком мала характер васальний. Вже Петро розпоряджував Україною, а Гетьман Мазепа тільки був виконавцем і слугою. Коли почалась шведсько-московська війна не дивно, що Гетьман України ввійшов у таємні зносини з королем Карлом шведським, бажаючи таким чином вирвати українську Державу з неволі й вернути їй права суверена, що зламала облеслива Москва. Тяжке було становище Гетьмана. Він мусив хитро вести подвійну гру. З одного боку — виконувати накази царя й відсилати під команду московських генералів українські полки: з другого — тримати зв'язок зі шведським королем. Якби Карло XII-ий не злековажив собі "Східнього варвара", розбивши на голову в Ліванії московську армію булоб інакше,

але Карло вв'язавсь у війну з Данією, а потім Польщею і розбивши їх аж тепер рушив на Москву. За цей час Петро, якому не можна відмовити в геніяльних здібностях, по європейськи співз'організувати нові армії. Москалі своїм випробуванням звичаєм, чого Карло в європейській практиці не стрічав, почали палити перед шведами свій край. Карло мусив повернути на зимівку на Україну, а це знов змусило Гетьмана відкрити свої карти в мить, коли Гетьман при собі мав тільки кілька тисяч козаків. Петро кинув величезні сили на Україну. Страшним терором він паралізував населення. Столицю Гетьмана-Батурин, що героїськи боронилась, було ворогом узято. 60 тисяч населення столиці цар наказав-вирізати... Так прийшло до вирішального бою під Полтавою на передодні якого Карло XII-ий був ранений. 9.7.1709 р. під Полтавою спільники віднесли страшну поразку, а прятувались, дякуючи офірності українських козаків.

За це тих із них, які трапили до неволі, за історичними даними, Петро наказав посадити на кілія.

Ще раз українські січовики під кошовим Гордієнком врятували обом монархам життя над Дністром, що й є змістом фрагменту: "Останній акт". На чужині Гетьман в недовзі помер. Карло не багато днів пережив спільників. Войнаровський пізніше упав од агентів Москви.

Останній акт .

Що це за табір над лиманом
На скелях станув у ночі?
Хто тут веде?.. Хто отаманом?
Чамбул, чи кіш похідний чий?

Татари, турки може з ханом
Турбують збуджений Дністер,
Щоб на світанку скочить рано,
В ясир узять наскоком степ?..

Чи може шляхта посполита
Вкраїну хоче повернуть?
Загарбати назад, підбити?..
Не може це Дністер збагнуть!

Не лях, не турок, не татарин
А Гордієнко кошовий —
Шатра розкинув як ті хмари...
Не сам лиш табір січовий...

Й не січога лише старшина —
В таборі Гетьман над Дністром...
А під полтавою Вкраїна —
На кол розчавлена Петром...

Шатра розділено на дгое —
Там шведи, ось де козаки...
Вони ж — вигнанцями обое —
Мазепа й Карл... Провадять дгое...
Лиш рештки марнії полків...

Однакова постигла доля
Холодні фьорди й буйний степ...
Чекають ранком з серця бодем,
Щоб переплинути Дністер.

.....

Король і шатрі знеміг од рани
(Московська куля у нозі)
Над ним драбанти — ветерани
Стоять розгублено "позір".

І мовчки слухають погорду
Стого вождя і короля,
Самі ж лиш думають про фьорди,
І що навкруг чужа земля...

Та короля нудить покора,
Й жене з шатра підданців геть...
Коли він варвара незборить —
Так краще хай поборе смерть...

Й король і розпаленій уяві
Складає пляни бойові,
Провадить переможні лави
І знов і знов дигує світ.....

.....

Не спить зотарілий гетьман в ложі,
Щось душу думає у ніч...
"Послухай ти мене, небоже,
Як інші... ти б вернувся може?..."

Й з'зирнулиєь двоє... Віч на віч...
Враз із протестом Войнаротський:
— Як можна!... Смертна ж це ганьба!) : —
А зрада — більше, ніж безчестя!... —

Та Гетьман сір на ложі... — Нести
Нам хрест дано... Така судьба!
Тебе, небоже, розумію.
У тебе серце, як кришталь...

Але губить тебе не смію...
Я й сам дійти кінця зумію,
Коли не здійснилась мета... —

— Так, я старий... А там — майбутнє...
— Повір мені — не всі там — трутні...
Там треба бути комусь присутнім
Й готувати ногу війну...

— Там Скоропадський і Апостол
— Лише лишилися тому...
— З Москвою змаг — це річ не проста!
— А Карло вже не прийде в гості...
— Кінець мені — кінець йому! —

І синий Гетьман на небожі
Свій зір орлиний з'упинив...
Сін там, любив цю горду, гожу
Небожа постать... так любив...

І так боявся його згубити,
Коли лишився майже сам.
Та мусить небіж сам рішити,
Де залишитись — тут, чи там.

-Мій Гетьмане, мені пробачиш,
-Коли зроблю наперекір...
-Благать о ласку? Чи ж не значить
-Продати польности козачі
-И дигитись кров як п'є гампір...

Дигитися, як Україні
Плює крігавий дін в лице
І гнути тільки рабську спину,
Могчать на глум, знеслагу, кшени...

-О, ні!.. Хай краще смерть, як це...
-Хай краще геть піти в чужини
-И спалить позаду кораблі...
-Або боротись ще... Загинуть...
З кличем останнім: Україно!
-На гряні рідної землі...-

Прикляк до ложа. Гетьман сльози
Скоріше рукавом змахнув.
Нехай уссєгіт кине грози —
Готський Гетьман на гійну!..

На муки бідність і недолю...
Разом, з Андрієм — все ділить!
И перед хвилиною ще вголий
Енергією зір горить.

В шатрі сіріє. Ранок скоро.
Вбігає Орлик до шатра.
— Даруйте, Ваша світлість! Ворог!..
— Під'їзд стрів ворога... Пора!

Піднісся Гетьман — Ворог? Д'бою!..
— Тримать в резерві козаків!..
Схопив пістолі, з булавою
Бадьорий вийшов, і стрункий.

За ним гиходить Войнаровський
З чуттям юнацької жаги.
В туманнім ранку наскруги
Вже чути постріли московські...

І Карла гивели каліку.
Блідий на костурах іде,
І поглядом сугорим, диким
Простори степові роздер...

— Чи все готове? — Ваша Моште,
— Полки чекають на наказ!..
— Так прошу, +) Маркербранте!.. Гости!..
— Відплати за Полтаву час!..
—

+) Один з генералів, що ще були при Карлі.

Наказ оддано. Перший прмінь
Як раз озолотив поля...
Військогих трубів зичний гомін...
+) Дрabanти йдуть, дуднить земля...

Побачили сього героя -
- Вігат! Вігат!, Каролус рекс!... -
Враз зашуміли як прибоєм:
- Умрем!... За короля умрем...

Ложать москопські палигоди...
Покрили сараною степ...
Та шведів кінниця захопить,
Немог із під землі росте...

І гинуть Карла ветерани
У райдузі сталіних клинків...
Резерв сгій Гетьман, тис останній
До бою кинути звелів...

І як затримані каскади,
Січові гийшли куріні.
Ішли, немог би на параді,
Стрункі, рішучі, запальні...

П і с н я.

...Гей, гей, гей!... Гей, гей, гей!..
Грають кобзи і бандури

+) Шведська піхота.

Чутно, чутно подих бурі,
Гей, гей, гей! Гей, гей, гей!..

Прапорці на списах в'ються.
І шаблі в руках сміються...
Гей,гей,гей!.. Гей, гей, гей!..

Ми за гетьмана й Україну —
Переможем чи загинем —
Гей, гей, гей! Гей, гей, гей!..

.....

Сотні ішли так за сотнями
Із кошиком, із бунчуками
Поперед Гетьмана очами —
І в лаги спали бурунами...

Так тільки кінниця одна
Іти за Волю й Славу вміла...
А Войнаровський — на коня —
Й в прапори шабля застигла.

І так, як з під небес, орел
Спадає на гусину стаю —
Так і влоччя буйна "Січ" дере
Усю московську кінну зграю...

Та обрїй тьмить напали ніч.
Московську не здолать потугу...
І б'ється, б'ється, б'ється "Січ".
—Хай краще смерть, а ніж наруга...—

Ще не розсіявся туман,
А байдаки вже хвилі ріжуть.
Турецький беріг. Спить лиман.
Тут не страшний вже порог хижий...

Король чекає на своїх, —
Чи не плинуть де може в плавнях
Даремно... Там вже бій затиш...
А він самотній і безсладний...

Чекає Гетьман. Вгесь тремтить,
Чи не під холоду тумана?
Плинуть!... — Все ближче... Розглядіть
Вже можна січоні дупани.

Вже лиця гидко... Ось лиш мить —
І коні гинесли з лиману,
І небіж д'Гетьману летить
Й не чує болю він од рани...

.....

В похід!... Поміж козацькі коні
Носилки Карла припрягли.
— Прощайте рідний кордоні!... —
І потернути присягли...

.....

Не довго ще Гетьман блукає чужиною —
Чужа притулила земля!
На фьорди поїзди цією ж зимою
Драбанти і труні короля...

Небожені Гетьман лишиє свою мрію -
Творити легенди нові....
Москва надіслала агентів д'Андрію.
Він впаде од агентів Москви.....

.....
Все гине... Слава лиш не згине.
Зерно посіяне - зійде...
Я вірю - готане Україна
В величний Воскресіння День!...
.....

.....
Ці фрагменти написані г.р.р.
1931-37. В 1939-м році матеріали
пропали під час бомбардування Вар-
шаги. Вдруге поновлені г.р.р. 1942-44
у Берліні, де також загинули.

Поновлені у третє г.р. 1945-46 г
таборах - Мангайм, Фюссен, Шляйсгайм.

А в т о р.

MYCHAJLO JAREMA
1451 RIDGEWOOD AVE.
LAKEWOOD, OHIO 44107

Цена 7 коп.